

КЛЮЧОВІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Камілла Магрімова

Дніпропетровська медична академія МОЗ України

Анотація:

Спрямованість нової парадигми освіти на особистість, на задоволення її освітніх потреб вимагає створення умов, що забезпечуватимуть майбутнім фахівцям досягнення компетентності в професійній діяльності, відповідного культурного рівня, розвитку потреби до самовдосконалення. Формування педагогічної компетентності майбутніх медичних працівників має відобразитись у діяльнісних аспектах їхньої професійної підготовки й передбачати: послідовну навчально-кваліфікаційну, кваліфікаційно-професійну діяльність; засвоєння ними знань у змодельованих професійних ситуаціях; застосування збалансованого поєднання індивідуальних і групових форм навчання; відображення процесів, що відбуваються в медичній сфері; інтеграцію професійно-медичної та психолого-педагогічної діяльності. Відповідно до теми нашого дослідження, професійний контекст передбачає педагогічні завдання, форми і методи професійно-педагогічної діяльності, ситуації соціально-психологічної взаємодії, характерні для фахівців галузі сімейної медицини.

Ключові слова:

конкурентоспроможний фахівець; майбутній лікар; медична освіта; професійна підготовка; професійна компетентність.

Аннотация:

Магрімова Камілла. Ключевые профессионально-педагогические компетентности преподавателей высших медицинских учебных заведений.

Направленность новой парадигмы образования на личность, на удовлетворение её образовательных запросов требует создания условий, обеспечивающих будущим специалистам достижения компетентности в профессиональной деятельности, соответствующего культурного уровня, развития потребности в самосовершенствовании. Формирование педагогической компетентности будущих медицинских работников должно отражаться в деятельностных аспектах их профессиональной подготовки и предусматривать: последовательную учебную, квазипрофессиональную, учебно-профессиональную деятельность; усвоения ими знаний в смоделированных профессиональных ситуациях; применение сбалансированного сочетания индивидуальных и групповых форм обучения; отражение процессов, происходящих в медицинской сфере; интеграцию профессионально-медицинской и психолого-педагогической деятельности. В соответствии с темой нашего исследования, профессиональный контекст предполагает педагогические задачи, формы и методы профессионально-педагогической деятельности, ситуации социально-психологического взаимодействия, характерные для специалистов отрасли семейной медицины.

Ключевые слова:

конкурентоспособный специалист; будущий врач; медицинское образование; профессиональная подготовка; профессиональная компетентность.

Resume:

Magrlamova Kamilla. Professional and pedagogical competences of teachers of higher medical educational institutions.

The orientation of the new paradigm of education to the personality, to meet his/her educational needs requires the creation of conditions that will ensure that future professionals achieve competence in professional activities, the corresponding cultural level, the development of the need for self-improvement.

Formation of the pedagogical competence of future medical workers should be reflected in the activity aspects of their professional training and include: consecutive educational, quasi-professional, educational and professional activity of students; mastering of knowledge by students in simulated professional situations; the application of a balanced combination of individual and group learning forms; reflection of processes occurring in the medical sphere; integration of professional medical and psychological and pedagogical activities of students. Our article shows that the professional context involves pedagogical tasks, forms and methods of vocational and pedagogical activities, situations of socio-psychological interaction, characteristic of specialists in the field of family medicine.

Key words:

competitive specialist; future doctor; medical education; professional training; professional competence.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування вищої освіти в Україні, реалізації вимог Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, формування нових стандартів зі спеціальностей, зорієнтованих на вітчизняний та європейський ринок праці, актуальною залишається проблема якості професійної освіти.

Важливим кроком до формування загальноєвропейського освітнього простору стало зростання вимог до професійної компетентності фахівців. Не є винятком у цьому процесі й система медичної освіти України. Упроваджена в Україні модель вищої медичної освіти покликана готувати фахівців відповідної кваліфікації та відповідного рівня компетентності, що давало б змогу їм на високому рівні виконувати свої професійні обов'язки.

Процес удосконалення підготовки майбутніх фахівців медицини в умовах реформування

сучасної освіти в рамках Болонського процесу достатньо складний і зумовлений багатьма чинниками. Одним з них є ступінь адекватності мотиваційних настанов щодо обрання, вступу й усвідомлення значення професії, що здобувається [7].

Загальнодержавною стратегією реформування системи охорони здоров'я в Україні та світі є впровадження загальної практики (сімейної медицини), що визначено законодавством і регламентовано нормативними документами. Розвиток інституту сімейного лікаря (в Україні – лікар загальної практики – сімейний лікар) і відповідна модернізація медичної освіти – найперспективніші напрями у сфері охорони здоров'я. Медичну допомогу пацієнтам за цією стратегією мають надавати широкопрофільні фахівці, обізнані в питаннях педіатрії, хірургії, загальної терапії, кардіології, травматології, боротьби з інфекційними

захворюваннями. Вони повинні цілодобово нести відповідальність за своїх пацієнтів, а також надавати гарантовану медичну, психологічну й соціальну допомогу [12, с. 14].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми медичної освіти порушено в працях таких учених, як Н. Нічкало (Професійна освіта, 2000); Н. Бібік, О. Лутаєнко (Формування професійної компетенції, 2008); І. Зязюн (Педагогічна майстерність, 2011); М. Лісовий (Формування професійного мовлення майбутніх медичних працівників у вищих медичних навчальних закладах, 2006); Г. Стечак (Педагогічна підготовка, 2017); А. Мельник (Формування професійно-пізнавальної спрямованості студентів вищих медичних навчальних закладів у процесі навчання іноземних мов, 2008); Н. Місник (Формування української медичної клінічної термінології, 2002); А. Ткач (Словотвірна ідентичність /варіантність української медичної термінології, 2009); О. Уваркіна (Формування комунікативної культури студентів вищих медичних закладів освіти в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін, 2003); М. Пальцев (Реформа высшей медицинской школы, 2000).

Актуальність порушеної проблеми, її недостатня розробленість і брак цілісного наукового аналізу в порівняльній педагогіці зумовили вибір теми дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз ключових професійно-педагогічних компетентностей викладачів вищих медичних навчальних закладів і окреслення шляхів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загалом професійна освіта має гарантувати тим, хто навчається, здобуття професії та набуття відповідної кваліфікації, а вища професійна освіта – підготувати до життя як активного громадянина демократичного суспільства, так і конкурентоспроможного фахівця на ринку праці.

За педагогічним словником, професійна компетентність – це «сукупність знань, умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності, уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію» [10, с. 78].

У працях А. Хуторського це поняття тлумачиться так: «компетенція – відчужена, заздалегідь задана соціальна вимога (норма) щодо освітньої підготовки учня, необхідної для його ефективної продуктивної діяльності в певній сфері; компетентність – володіння учнем відповідною компетенцією» [13]. Подібне визначення наведено в «Енциклопедії освіти», і, згідно з ним, наслідком набуття компетенції є компетентність, яка передбачає особистісну

характеристику, ставлення до предмета діяльності [1, с. 409].

Педагогічна компетентність сімейного лікаря – це інтегрована характеристика особистості, яка відображає: системне сприйняття професійної реальності та її освітнього складника; сформований комплекс актуалізованих психолого-педагогічних і дотичних спеціально-медичних знань і вмінь; усвідомлене опанування формами, методами та способами навчально-виховної роботи й організації педагогічної взаємодії з пацієнтами, їхнім оточенням тощо. Педагогічна компетентність сімейного лікаря виявляється: у здатності навчати й виховувати себе та пацієнтів, а також людей, що за ними доглядають, ефективно використовуючи весь обсяг медичних і психолого-педагогічних знань; у готовності активно впливати на розвиток і саморозвиток соціально й професійно важливих якостей у себе та пацієнтів; у володінні навичками виконання соціально-педагогічних і навчально-виховних функцій під час профілактичних, діагностично-лікувальних і реабілітаційних заходів (запобігання негативним проявам поведінки й ліквідування їх, надання консультативної допомоги, пропагування здорового способу життя, проведення різноманітних лекторіїв тощо). Таке розуміння цього поняття дає змогу цілісно розглядати логіку й удосконалювати структуру освітньої діяльності в лікувально-профілактичному процесі, а також оптимально планувати й реалізовувати навчання хворих, спираючись на закономірності, принципи й тенденції розвитку педагогічної системи [12, с. 14].

Найважливішою проблемою М. Пальцев вважає брак науково обґрунтованої та експериментально підтвердженої концепції розвитку вищої медичної освіти, яку неможливо підготувати через брак доктрини охорони здоров'я населення в ХХІ ст. [9, с. 39].

Досвід розвинених країн свідчить, що сімейний лікар – провідна фігура системи охорони здоров'я. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), близько 80% усіх проблем, пов'язаних зі здоров'ям, розв'язуються у світі в первинній ланці охорони здоров'я, а в 93% випадків усі медичні проблеми родини розв'язує сімейний лікар. На думку експертів з охорони здоров'я, прогрес у медичному обслуговуванні спрямований передусім на профілактику, а не на лікування захворювань. Саме профілактику потрібно розглядати як управління (формування, охорона, зміцнення) здоров'ям пацієнтів, що неможливо без урахування спадкових особливостей кожного члена родини, психологічного клімату в сім'ї. Тому, крім медичних навичок, сімейному лікарю необхідно володіти технікою спілкування, знати прийоми педагогічної взаємодії та основи психотерапії [12, с. 14].

Для визначення сутності та структури педагогічної компетентності сімейного лікаря актуальною є концепція професіоналізму, розроблена А. Марковою [6], відповідно до якої у змісті поняття «компетентність» гармонійно поєднуються не лише знання й уміння, а й система відносин, що визначає поведінку людини, та специфічні риси її особистості. На цьому підході ґрунтуються всі визначення поняття «професійна компетентність» у сучасній науково-педагогічній літературі. Додамо, що компетентність фахівців, які працюють в системі «людина – людина» (до якого належать лікарі сімейної медицини), визначається сформованістю сукупності ключових і професійних компетенцій, базових кваліфікацій, включає ціннісні орієнтації, враховує мотивацію діяльності, ставлення до себе й навколишнього світу [12, с. 14].

Робота лікаря загальної практики вимагає особливого, а іноді навіть творчого підходу, навички та здібності до якого мають бути вироблені ще в процесі навчання.

Уважаємо за доцільне використання для студентів-медиків навчально-практичних рольових завдань, що моделюють можливі конкретні ситуації спілкування лікаря з пацієнтом у найрізноманітніших варіантах і тонкощах – від ситуації особистої дружби до ситуації конфлікту. На нашу думку, потребує спеціального міждисциплінарного дослідження (з застосуванням прийомів соціології та психології) питання про те, якою мірою лікар загальної практики – сімейний лікар – має бути другом родині, яку він обслуговує, а якою мірою мусить зберігати свій офіційний статус і дистанцію. Висловлюється думка про потребу формування образу сімейного лікаря саме як друга родини. Як підкреслюють С. Білецький, І. Шкробанець, Р. Калошин та ін., сімейний лікар повинен бути «порадником, консультантом, постійним членом сім'ї, «адвокатом сім'ї», інтегратором усіх проблем пацієнтів, посередником між усіма спеціалістами і хворим» [11, с. 116], що вимагає відповідної освітньої та практичної підготовки. Зазначена проблема певною мірою дотична й до питання медичної етики. Разом з тим, сімейний лікар має повсякчас бути готовим узяти на себе роль спеціаліста-психолога, коли це необхідно для розв'язання конкретної проблеми лікувальної або профілактичної роботи. «Надаючи допомогу декільком поколінням пацієнтів з однієї родини, сімейний лікар неминуче стає свідком і внутрішніх проблем родини, і тісно стикається з ними. Ставлення сім'ї до питань здоров'я її членів, впливи екологічних факторів, спорту, особливостей харчування, шкідливих звичок, що позначаються на здоров'ї, тощо має постійно

контролювати медичний працівник, який повинен передбачувати як очікувані, так і неочікувані переходи кожного члена сім'ї в зону ризику. У спеціаліста з сімейної медицини є унікальна можливість застосовувати превентивні міри на ранньому етапі патологічних змін» [4, с. 129].

Окрім психології, майбутньому сімейному лікареві доцільно, на нашу думку, вивчати (наприклад, у формі ознайомчого спецкурсу) основи *міжкультурної комунікації*, оскільки, як свідчить досвід роботи медичних працівників Великої Британії, GP у процесі виконання своєї професійної діяльності може взаємодіяти з представниками різних етносів і культур і має бути до цього готовим. Соціальні, культурні та етнічні особливості випускників медичних закладів повинні бути адекватними розмаїттю пацієнтів.

У Положенні про лікаря загальної практики / сімейного лікаря йдеться про такі його професійні завдання й обов'язки: проводити комплекс профілактичних, діагностично-лікувальних і реабілітаційних заходів для всіх вікових груп щодо всіх видів захворювань і ушкоджень, відповідно до кваліфікаційної характеристики фахівця за спеціальністю «загальна практика (сімейна медицина)», надавати термінову медичну допомогу в разі невідкладних станів і травматичних ушкоджень, сприяти розв'язанню медико-соціальних проблем сім'ї; проводити санітарно-просвітницьку роботу з інформування населення щодо формування, збереження й зміцнення здоров'я членів родини, само- і взаємодопомоги; надавати консультативну допомогу родинам з питань планування сім'ї, етики, психології, гігієни, соціальних аспектів сімейного життя, виховання дітей, їхньої підготовки до дитячих дошкільних закладів, шкіл і профорієнтації, вести «школу батьків»; вести активну роботу щодо поширення медичних знань серед населення, пропаганди здорового способу життя, запобігання захворюванням; дотримуватись принципів медичної деонтології [8].

У змісті поняття «педагогічна компетентність» інтегруються теоретичні психолого-педагогічні знання, практичні вміння, набутий досвід і важливі для освітньої діяльності якості особистості, серед яких – потреба самовдосконалення, наявність критичного мислення, прагнення до творчості, любов до педагогічної професії тощо. Як зазначав І. Зязюн, педагогічна компетентність є цілісною професійно-особистісною характеристикою, що відображає здатність і готовність людини професійно виконувати педагогічні функції згідно з прийнятими в суспільстві нормами і стандартами [3, с. 6]. Вона дає змогу ефективно виконувати навчально-виховну діяльність, цілеспрямовано організовувати педагогічну

взаємодію й передбачає саморозвиток, самовиховання, удосконалення особистісних якостей і майстерності педагогічного працівника [12, с. 14].

Шляхом порівняльного аналізу результатів різних досліджень ми виокремили якості особистості майбутнього лікаря, про які найчастіше згадується в наукових працях: товариськість, гуманність, доброзичливість, повага до пацієнтів, увічливість, творчість, принципова чесність, порядність, тактовність, організованість. Це дало змогу нам окреслити медико-педагогічні основи підготовки різнопрофільних спеціалістів у медичному університеті й визначити їх зміст.

Основними медико-педагогічними умовами підготовки різнопрофільних фахівців медичних університетів за інноваційними основами педагогічних знань як частини освітнього процесу є:

– націленість професійної програми ВНЗ на використання потенціалу всіх медико-педагогічних навчальних дисциплін і видів професійно-клінічних практик для розвитку неповторної творчої індивідуальності в процесі здобуття особистістю освітніх знань;

– використання системи суб'єктно-реалізаційних, змістовно-технологічних і предметно-результативних завдань як засобу становлення суб'єктного, об'єктного і предметного компонентів медико-педагогічних знань; встановлення між ними перспективно-ретроспективних зв'язків, що забезпечують їх єдність і спадкоємність у процесі всього періоду навчання у ВНЗ і саморозвитку після закінчення вишу;

– гуманістично-орієнтована діагностика й самодіагностика медико-педагогічних знань, необхідних для розроблення досліджуваних параметрів і показників; доступність необхідних методик і устаткування, засобів обробки та інтерпретації результатів; гарантія конфіденційності; наявність фахівців-консультантів; затребуваність результатів у процесі визначення стратегії і тактики освітнього розвитку й саморозвитку;

– спадкоємність і взаємодоповнення навчально-пізнавальної імітаційно-моделювальної і професійно-практичної діяльності майбутнього фахівця (лікаря) у використанні медико-педагогічних знань, що забезпечують єдність теоретичної і практичної підготовки [8].

У дослідженні Г. Стечак «Педагогічна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті» наголошується на тому, що педагогічно компетентному медикові притаманні: широка ерудиція, високий рівень загальної і професійної культури

та інтелектуального розвитку, сформованість медичних знань, професійне володіння різноманітними педагогічними прийомами і методами, здатність до емпатії, уміння надавати допомогу пацієнтові, водночас стимулюючи його власні зусилля й бажання щодо здоров'язбереження, доброзичливе ставлення до нього, емоційна стабільність тощо. На підставі цих тверджень педагогічну компетентність медичного працівника трактуємо як комплексну, багатофакторну характеристику особистості. У педагогічній компетентності сімейного лікаря має відобразитись педагогічний складник його професіограми, як науково обґрунтованої моделі особистості, що передбачає наявність теоретичного підґрунтя, спрямованого на усвідомлення майбутніми лікарями особистісної потреби здобути педагогічні знання, виробити вміння планування, організації та здійснення педагогічної взаємодії з пацієнтами в процесі лікування та профілактики захворювань [12, с. 14].

Умовами успішного формування професійної компетентності є: відповідний світогляд і спрямованість особистості, на основі яких відбувається засвоєння студентами знань і вмінь; розвиток професійних здібностей і професійно значущих якостей особистості в контексті набуття педагогічного досвіду; індивідуально-диференційований підхід до кожного в навчальному процесі.

Конкретними шляхами формування професійної компетентності студентів вищих навчальних закладів можуть бути:

- внесення проблематики професійної компетентності в дослідницькі програми й навчальні плани підготовки спеціалістів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; проведення науково-теоретичних конференцій і семінарів, практично-методичних нарад;
- розроблення й упровадження нових методик навчання і виховання з метою формування конкурентоздатного працівника;
- ефективне застосування інноваційних програм освітніх технологій;
- науково-методичні розробки з питань стратегії розвитку освітнього процесу, використання інноваційних форм і методів індивідуального чи групового пошуку [2; 5].

Висновки. Отже, ефективність формування основ педагогічної культури та професійної етики, адекватних змісту медичної освіти, у системі підготовки майбутніх фахівців вищої медичної школи може бути досягнута, якщо цей процес буде організований як цілісна система, з урахуванням модернізації якості підготовки студентів-медиків, а також підвищення культури спілкування лікаря і пацієнта. Проведений аналіз проблеми свідчить, що підготовка висококваліфікованого викладача –

це насамперед безперервна освіта й самоосвіта, розвиток досить високої та стійкої самооцінки, поваги до себе як до особистості, підготовки

до інноваційної діяльності, формування позитивного ставлення до творчості, відмови від стандартності й одноманітності.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Компетенції. *Енциклопедія освіти* / АПН України; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 409.
2. Борисенко М. В. Засоби формування професійної компетентності та виховання соціально-мобільної особистості. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/33147 (дата звернення: 27. 04. 2018).
3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність як технологія педагогічної дії. *Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Житомир, 20-21 травня 2011 р.)*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. С. 6–13.
4. Латишев Є. Є. Формування системи сімейної медицини в Україні: монографія. Київ: Вища школа, 2005. 176 с.
5. Лутасенко О. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах сучасної освіти: теоретичні аспекти. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2304/1/O_Lutayenko_GI.pdf (дата звернення: 27. 04. 2018).
6. Маркова А. К. Психология труда учителя. Москва: Просвещение, 1993. 190 с.
7. Неловкіна-Берналь О. А. Формування у студентів-медиків навичок здійснення навчально-пізнавальної діяльності як засобу їхньої дидактичної адаптації на початковому етапі навчання. *Перспективи медицини та біології*. 2011. Т. III. С. 99–102.
8. Островская Л. В. Формирование педагогической культуры и этики в системе подготовки студентов-медиков: дисс. ... доктора пед. наук: 13.00.01, 13.00.08. Москва, 2004. 325 с. URL: <http://www.disserscat.com/content/formirovanie-pedagogicheskoi-kultury-i-etiki-v-sisteme-podgotovki-studentov-medikov#ixzz51SYoXaPb> (дата звернення: 27. 04. 2018).
9. Пальцев М. Реформа высшей медицинской школы: история и современность. *Врач*. 2000. С. 39–43.
10. Професійна освіта: словник: навчальний посібник / уклад.: С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ, 2000. С. 78.
11. Сімейна медицина на Буковині: досягнення та перспективи. / С. В. Білецький та ін. *Сімейна медицина*. 2009. № 3. С. 115–118.
12. Стечак Г. М. Педагогічна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті: дис... кандидата пед. наук: 13.00.04. Львів, 2017. 282 с.
13. Хуторской А. В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты. URL: www.eidos.ru/new/compet/htm (дата звернення: 27. 04. 2018).

Рецензент: д.пед.н., професор Фунтікова О.О.

Відомості про автора:

Магрламова Камілла Газанфарівна

kamilla040582@gmail.com

Дніпропетровська медична академія МОЗ України

вул. В. Вернадського, 9, м. Дніпро,

Дніпропетровська область, 49000, Україна

doi: 10.7905/nvmdpu.v0i20.2471

Матеріал надійшов до редакції 02. 05. 2018 р.
Прийнято до друку 27. 05. 2018 р.

References

1. Bibik, N. M. (2008). *Competences*. In: Encyclopedia of education. Ed. By V.H. Kremen. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian]
2. Borysenko, M. V. Means of forming professional competence and developing socially mobile personality. Retrieved from: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/33147. [in Ukrainian]
3. Ziazun, I. A. (2011). *Pedagogical skills as a pedagogical act technology*. In: *Theory and practice of future teachers training to the pedagogical act: Proceedings of All-Ukrainian Scientific-Practical Conference with International Participation (20-21 May 2011, Zhytomyr)*. Zhytomyr: Publishing of ZhSU named after Ivan Franko. 6—13. [in Ukrainian]
4. Latyshev, Ye. Ye. (2005). *Formation of the family medicine system in Ukraine: monograph*. Kyiv: Vyshcha shkola. [in Ukrainian]
5. Lutaienko, O. M. Formation of future teachers professional competence under the conditions of modern education: theoretical aspects. Retrieved from: http://elibrary.kubg.edu.ua/2304/1/O_Lutayenko_GI.pdf. [in Ukrainian]
6. Markova, A. K. (1993). *Psychology of teacher's work*. Moscow: Prosveshchenie. [in Russian]
7. Nelovkina-Bernal, O. A. (2011). Formation of skills to carry out educational-cognitive activity in medical students as a means of their didactic adaptation at the initial stage of studying. *Perspektyvy medytsyny ta biolohii*. Vol. III. 99—102. [in Ukrainian]
8. Ostrovskaya, L. V. Formation of pedagogical culture and ethics in the system of medical students: thesis. Moscow. Retrieved from: <http://www.disserscat.com/content/formirovanie-pedagogicheskoi-kultury-i-etiki-v-sisteme-podgotovki-studentov-medikov#ixzz51SYoXaPb>. [in Ukrainian]
9. Paltsev, M. (2000). *Reform of higher school of medicine: history and modernity*. In: Doctor. 39—43. [in Russian]
10. Honcharenko, S.U. (2000). *Professional education: dictionary*. Ed. By N. H. Nychkalo. Kyiv. [in Ukrainian]
11. Biletskyi, S. V. (2009). Family medicine in Bukovina: achievements and prospects. *Simeina medytsyna*, 3, 115—118. [in Ukrainian]
12. Stechak, H. M. (2017). *Pedagogical training of future family doctors at medical university: thesis*. Lviv. [in Ukrainian]
13. Khutorskoi, A. V. Key competences and educational standards. Retrieved from: www.eidos.ru/new/compet/htm. [in Russian]

Information about the author:

Magrlamova Kamilla Hazanfarivna

kamilla040582@gmail.com

Dnipropetrovsk Medical Academy

of the Ministry of Health of Ukraine

9 Vernadskoho St., Dnipro,

Dnipropetrovsk region, 49000, Ukraine

doi: 10.7905/nvmdpu.v0i20.2471

Received at the editorial office 02. 05. 2018.
Accepted for publishing 27. 05. 2018.